

DEFENSOR DEL PUEBLO (2014) ESTUDIO SOBRE LA ESCUCHA Y EL INTERÉS SUPERIOR DEL MENOR. Revisión judicial de medidas de protección y procesos de familia

**Mª Ángeles Hernández Prats
Ester Carrión Morales
(Universidad de Murcia)
Madrid, Editorial MIC. Madrid.**

Hi ha clares diferències entre percebre sons i posar atenció al que se sent. Amb aquesta distinció comença l'estudi sobre l'escolta i l'interès superior del menor, defensant que l'opinió dels menors ha de ser tinguda en compte en les situacions en què s'esbrina la seva situació personal i familiar davant la justícia. La família ha canviat molt com per seguir ancorats en un model tradicional d'instrumentalització i passivitat dels menors. La Convenció dels Drets del nen, mitjançant el Comitè dels Drets de l'infant, afavoreix la construcció d'un nou marc jurídic-social des del qual atendre i examinar els progressos de cada país en el compliment dels drets dels menors. Així aquest comitè estableix, en les observacions finals del 3 de novembre de 2010, que es "promogui el degut respecte per les opinions de l'infant a qualsevol edat en els procediments administratius i judicials". Tot i que s'estableix el dret del menor a ser escoltat i que la seva opinió sigui tinguda en compte, atorgant-li un major protagonisme, hi ha diversitat d'interpretacions entorn a aquest dret i als interessos del menor. D'aquí la pertinència d'aquest estudi.

Tot i que el dret a ser escoltat és renunciable, hi ha alguns aspectes a considerar abans de ser exercit, entre ells que el menor es trobi en condicions de formar-se un judici propi de la situació, que disposi d'una compressió suficient del tema, absència de pressions, prudència en el nombre de citacions per prevenir la victimització per reiteracions innecessàries, ha d'estar informat del procés i de l'objectiu de la seva intervenció, realitzar-se en un entorn amigable, avaluació del risc per al menor prioritzant la seva seguretat ... tot això ha d'estar vetllat per l'Estat . L'itinerari a seguir es divideix en cinc fases: preparació, audiència, avaluació de la capacitat del nen, comunicació dels resultats al nen, i vies del recurs.

No obstant això, els tècnics dels equips psicosocials que han estat consultats per a la realització d'aquest estudi han manifestat la inexistència d'un protocol que faciliti l'aproximació al menor per traslladar-li la informació que li permeti prendre consciència dels seus drets i de la importància de la seva participació.

A més del dret a l'escolta, s'analitza en el llibre el dret de l'infant a que el seu interès sigui una consideració primordial. No hi ha dubte que ens trobem davant "un concepte complex i no unívoc que s'ha de determinar cas per cas" (p.21). S'ha de garantir l'interès del menor per sobre d'altres interessos, i per a això en l'avaluació del cas es requereix la participació de l'infant, amb especial atenció al dret a expressar la seva pròpia opinió, determinació dels fets, percepció del temps,

acudir a professionals qualificats, representació d'una lletrada, argumentació jurídica i afavorir mecanismes que facilitin la revisió de les decisions.

Pel que fa a les mesures de protecció de menors, aquest estudi posa de manifest que generalment els progenitors desconeixen les conseqüències de l'incompliment del pla marcat pels serveis socials, i evidencia entre d'altres aspectes la insuficiència de les estructures de protecció, la prolongació en el temps dels expedients i l'escassa informació jurídica de les famílies biològiques. El fiscal ha de fer un seguiment de tot el procés de protecció del menor, però tal com s'exposa en el llibre, la informació dels expedients no està bé recopilada i l'accés a la mateixa hauria de facilitar-se a través d'una aplicació telemàtica. En tot aquest procés el menor generalment amb prou feines rep informació de la seva situació.

Quines són les decisions sobre els nens en les crisis familiars? Sempre que en els processos familiars hi hagi menors afectats el fiscal ha de ser-hi present, el que es produeix en més de la meitat de les ruptures. La participació del nen en aquests processos es troba subjecta al principi d'oportunitat, estant representats per la fiscalia, que tindrà en compte l'opinió del menor segons la seva edat, capacitat de judici i la informació facilitada pels pares. S'evitaran pressions al menor, reiteracions innecessàries, justificació de la resolució adoptada, i seran els seus pares els que comuniquin el resultat del procés.

Un cop exposades les conclusions de l'estudi, les quals han estat esmentades en la seva majoria en aquesta ressenya, es presenten les propostes de millora en forma de recomanacions com el dret a l'escolta com una cosa inajornable, no subjecte a necessitat o oportunitat; eliminar el criteri d'edat, impulsar els informes tècnics de l'equip psicosocial; justícia gratuïta; nous drets de participació, establir els principis que han de regular l'audiència del menor, incrementar el nombre de fiscals especialitzats en menors, facilitar l'accés als expedients, establir una aplicació telemàtica per a la documentació, etc.

No obstant això, per concloure volem assenyalar, que l'interès superior del menor no requereix habitualment recórrer a processos oficials, ja que, de manera quotidiana es porta a terme per pares, tutors, professors, entre altres persones que conviuen amb el menor. De fet, la família és l'encarregada d'orientar al menor per a l'exercici dels seus drets, així com la responsable de comunicar la sentència del procés. A més de garantir la seva protecció judicial, la família haurà de complir amb la seva funció biològica, protectora, educativa, econòmica, recreativa i afectiva. En aquest sentit la tasca psicològica-educativa no només es limita a camp jurídic sinó també al familiar, de manera que es prioritzi la relació ètica entre els membres, reivindicant una actuació moral de responsabilitat davant els menors.

Mª Ángeles Hernández Prats